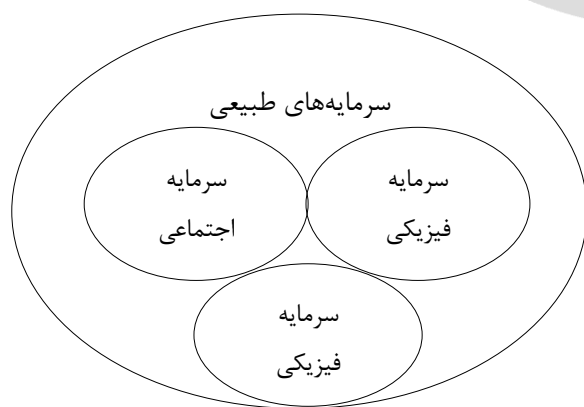

سرمایه‌های محیط‌زیستی

Environmental capital

سرمایه‌های محیط‌زیستی عبارت است از «دارایی‌ها و منابع طبیعی زمین (خاک، هوا، آب، فون و فلور) و خدمات اکوسیستمی حاصل از آن‌ها». به عبارت دیگر سرمایه‌های محیط‌زیستی شامل منابع و خدماتی است که انسان و حیوانات برای حیات و بقا به آن نیاز دارند و امروزه تصمیم‌گیری درباره برداشت یا حفظ آن منابع به یک مهم تبدیل شده است و نمودار آن در شکل زیر ارائه شده است (Bourguignon, 2015). این اصطلاح نخستین بار در سال ۱۹۷۳ میلادی برای پر کردن شکاف بین اقتصاد و محیط‌زیست به وسیله شوماخر در «کتاب کوچک زیبا است» به کار رفت و در سال ۱۹۹۰ فراگیر شد (Voora, V. A et al., 2008 and Schumacher, 2011). به طور سنتی برای ارزیابی عملکرد اقتصادی، سرمایه‌های انسان ساخت و تولیدشده اندازه‌گیری می‌شد و این در حالی بود که به سرمایه‌های طبیعی توجه چندانی معطوف نمی‌شد که این امر منجر به کاهش محیط‌های طبیعی و از دست رفتن خدمات اکوسیستمی با ارزش و در نتیجه خسارات اقتصادی فراوان شد. از این رو، توجه به رویکرد سرمایه طبیعی به عنوان ابزاری برای شناسایی، کمی‌سازی و ارزش نهادن به خدمات اکوسیستمی منجر به تصمیم‌گیری‌های بهتر برای مدیریت، حفظ و احیای محیط طبیعی می‌شود. شناسایی و کمی کردن سرمایه‌های طبیعی و خدمات اکوسیستمی آن، یک رویکرد منطقی اقتصادی برای برنامه‌ریزی محیطی و مدیریت مؤثر فراهم می‌کند. در واقع، بشر به اشکال گوناگون از محیط‌زیست و اکوسیستم‌ها (اکوسیستم‌های جنگلی، چمنزارها، تالاب‌ها، محیط‌های آبی و غیره) سود می‌برد که در مجموع این منافع تحت عنوان «خدمات اکوسیستمی» نامیده می‌شود (ارزیابی اکوسیستم هزاره، ۲۰۰۵). به عبارت دیگر، خدمات اکوسیستمی برخاسته از سرمایه‌های طبیعی است و به معنای نقش مستقیم و غیرمستقیمی است که

اکوسیستم‌ها در رفاه بشری دارد. خدمات اکوسیستمی را می‌توان به ۴ دسته اصلی «خدمات پشتیبانی Supporting services، نظارتی Provision services، تنظیمی regulating services و فرهنگی Cultural services» (Bourguignon, 2015) تقسیم‌بندی کرد. بر این مبنا، روش‌های مختلفی برای ارزش‌گذاری اقتصادی خدمات اکوسیستمی ایجاد شده است که می‌توان به دو دسته کلی تقسیم کرد: دسته اول، روش‌هایی است که در آن‌ها ارزش‌گذاری بر مبنای رفتارهای واقعی مردم انجام می‌گیرد (روش‌های ترجیحات آشکارشده) و در دسته دوم ارزش‌گذاری بر مبنای تمایل به پرداخت افراد صورت می‌گیرد (روش‌های ترجیحات بیان‌شده) (مبرقی، ۱۳۸۶ و قربانی و زارع، ۱۳۸۷). از آنجا که هر اکوسیستم دارای ساختار و عملکرد خاصی است، می‌توان ادعا کرد که میزان کالا و خدمات اکوسیستمی آن متفاوت است و از این رو میزان و نوع این کالا و خدمات اکوسیستمی از ابعاد گوناگون و از دیدگاه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و اکولوژیکی تفاوت دارد.

نمودار سرمایه‌های طبیعی

کتاب‌شناسی

قربانی، م.، زارع، ع.، ف. (۱۳۸۷). مقدمه‌ای بر ارزش‌گذاری محیط‌زیست، مشهد: انتشارات دانشگاه فردوسی.
مبرقی، ن. (۱۳۸۶). بررسی نقش ساختار و عملکرد اکوسیستم‌ها در ایجاد ارزش‌های اکوسیستمی، از دو دیدگاه اکولوژیکی و اقتصادی

(ارائه‌شده در اولین کنفرانس مهندسی برنامه‌ریزی و مدیریت سیستم‌های محیط‌زیست)، تهران: دانشگاه تهران، دانشکده محیط‌زیست.

Bourguignon, D. (2015). Ecosystem services Valuing our natural capita, Retrieved from: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/551321/EPRS_BRI\(2015\)551321_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/551321/EPRS_BRI(2015)551321_EN.pdf).

Voora, V. A., Venema, H. D., & Policy, V. A. V. (2008). The natural capital approach: a concept paper.,

Millennium Ecosystem Assessment (MA). (2005). Ecosystems and Human Well-Being: Synthesis , Island Press, Washington, pp .155.

Schumacher, E. F. (2011). Small is beautiful: A study of economics as if people mattered. Random House.

نغمه مبرقعی‌دینان

هیئت علمی پژوهشکده علوم محیطی دانشگاه شهید بهشتی

ریحانه رسول‌زاده

دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی محیط‌زیست پژوهشکده علوم محیطی

دانشگاه شهید بهشتی

